

«ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՐԻՉԸ»
Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԷՐ-ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ՆՈՅԷ ՊՈՐՏԻՆԻՈՆԻ

Նոյէ Պորտինիոնի վեց զաւակներէն երկրորդ, որ Լածծարոյ կը կոչուէր, փաղաքշանքով՝ Լածծարինոյ, համառօտ՝ Ռինոյ, փափաք յայտնած էր հօր հետքերով քալելու: Նկարչական ձիրքերով օժտուած, տաղանդաւոր պատանին իւրացնելով հօր գիտելիքները՝ արդէն իսկ տասներկու տարեկանին ազնուագարմ Մարիա Աննա Վէնիեռ օրիորդի իւղաներկ դիմանկարը կը կատարէ: Իրմէ երեք աշխատութիւն հասած են մեզի, որ կը վկայեն պատանիի խոստումնալից ապագան:

Սակայն ժանտատենդր դաժանաբար կը խլէ դեռափթիթ տասներեօթամեայ տաղանդաշատ Ռինոյի կեանքը, մեծապէս ընկճելով իր սիրելիները: Զինք մեծ շուքով կը թաղեն Ս. Զենոնի բլրակին վրայ խոյացող աշտարակի հովանիին տակ:

Հանրաճանաչ նկարիչ Նոյէ Պորտինիոնի տասներեօթամեայ վաղամեռիկ որդիի մահուան ցաւալի դէպքին առիթով հիւսած բանաստեղծութիւնը՝ Բազմավէպի խմբագրապետ Հ. Կարապետ Տէր-Սահակեան, կը ձօնէ սգակիր հօր եւ պարբերաթերթի էջերուն մէջ կը տեղադրէ երկու անգամով. 1906 թուականի Դեկտեմբեր ամսուան պրակին մէջ եւ 1907ի չորրորդ պրակին մէջ:

«Փոքրիկ Գկարիչը» երկու մասէ կազմուած 356 տողանի երկարաչունչ բանաստեղծութիւն մըն է: Անհաւասար քանակութեամբ տողերէ բաղկացած այս ոտանաւորը երկու չափի տողերէ կազմուած է. ոմանք երկու քառաւանկ եւ մէկ եռաւանկ (4-4-3) երեք անդամներով, իսկ ոմանք մէկ քառաւանկ եւ մէկ եռաւանկ (4-3) չափով երկու անդամներով:

Ստորեւ կը ներկայացնենք այս բանաստեղծութեան բնագիրը եւ իտալերէն թարգմանութիւնը, որ Հ. Սերոբ Զամուրլեան եւ Էլէոնորա Մէնեկինի կատարեցին: Սրբազրութեան համար Յատուկ շնորհակալութիւն Լուչիանա Տի Մարքոյին եւ Ալպերտո Փերաթոներին:

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՐԻՉԸ

Առ իտալացի արհեստագէտն
Նոյն Պորտինոն:

Ա.

Հովիտին մէջ, ուր՝ շնորհագեղ ու ժպտուն,
Իր տօնական զգեստներն հագուած է բնութիւն,
Ուրտեղ Հաւատքն՝ ամբիժ, Ալպեան ձեանց նման,
Կ'երագէ դրախտ մ'այս հովտէն ալ դիւթական,
Կը նշմարէ՞ք տունը ճերմակ, որուն շուրջ
Նուրբ ծառերով գարուն պըսակ մ'հիւսեր է.
Լուսթիւն իր շուրջ կը տիրէ.
Որթոց մէջէն կ'ելլէ ան
Ինչպէս ճակատ կուսական՝
Արձակ թողուած մագերէ.
Ներշնչումի հովերով՝
Շուրջը տերեւ կը թրթռան.
Հանճարի յարկ սրբազան,
Արտի՛ն մէջտեղ թանգարան,
Թաքուն բազին Արուեստի
Վեհ տաճարին մէջ բնութեան,
Նըկարիչին, մոռացութեամբ երջանիկ՝
Խորհրդապատ տունն է ան:
Զի՛ կորսնցներ Բնութիւնն,
Ով որ կ'անցնի այն սեմէն.
Գտնէ այնտեղ՝ բլուրներն ու շաք լեռներուն,
Որ բերած են ամպերն ու մէգ, զարդն ամէն.
Որմին վըրայ, հրա՛շք սիրուն,
Իրմէ առաջ եկած հոն՝
Կը ծիծաղի մարգագետին մը ծանօթ.
Կը ծիծաղի, զի ծաղիկներ, գոյնն՝ անոր,

IL PICCOLO PITTORE

All'artista italiano
Noè Bordignon

I.

Nella valle, dove la natura graziosa e sorridente
tutta vestita dei suoi abiti da festa,
là dove la Fede candida come la neve delle Alpi,
si disegna questa valle incantata come un paradiso,
 scorgete la casa bianca, attorno alla quale
 la primavera forma una corona con alberi delicati.
 Tutt'intorno regna il silenzio.
 Essa si erge tra le viti,
 Come la fronte di una vergine
 Dai capelli sciolti.
 Dai soffi dell'ispirazione
 sventolano le foglie tutt'attorno.
 Tempio sacro del genio,
 Museo in mezzo al campo
 Ara arcana dell'Arte,
 nel Tempio sublime della natura;
è la casa velata di mistero
 del pittore spensierato, felice.
 Colui che varca questa soglia
 non smarrisce la Natura,
trova laggiù le colline e le catene montuose,
che portano nubi e nebbia, e ogni ornamento.
 Alla parete, stupendo miracolo,
 prodotto da lui, lì,
sorridente una prateria familiare:
sorridente, poiché i suoi fiori, i colori suoi,

Ըստոյգներէն բաղդաւոր,
 Ձե՛ն թառամիր նոյնքան չուտ:
 Հոն գեղջկուհիք ետ կը դառնան արտերէն.
 Բաց շրթունքնին անձայն երգով կը նուագեն.
 Գիշե՛ր անգամ՝ արեւ մայնտեղ կը ծագի,
 Չփարատելով կէս մը/թուրիւնը տնակի.
 Մըրիկ, աստղեր, ու հեղեղ,
 Բնութեան ամէն ոյժ ու գեղ,
 Հոս թափօրով կը մտնան
 Ազատօրէն, բաւ է միայն՝
 Յարգեն կանոնը պաշտօրւած լրուութեան.
 Ու նըկարիչ, կիրակին,
 Հետ գիւղական ամբոխին,
 Ուսկից այնքան անջատ ու բարձր է հոգին,
 Եկեղեցին կը դիմէ
 Որ գարդարուած է իրմէ
 Կարմիր դժոխքով Տանդէին,
 Աղօթելու սրտագին,
 – Թէ՛ բանաստեղծ, թէ՛ քերթուած, –
 Պատկերներուն առջեւ՝ իրմէ նըկարուած...:
 Ուսկի՞ց կ'իջնեն այն նըլագող փոքրիկներ,
 Որ հովին փռած մագերնին,
 Ոստոստելով կը մեկնին...
 – Բըլրան ծայրէն, ուրտեղ, առջեւ նըկարչին,
 Հրեշտակներու բրին դեր:
 Բըլրան ծայրէն, ուր նըկարիչը բազմեր,
 Օրուան մը մէջ կանգնէ ժայռերն ու բերդեր,
 Որ դարերէն են շինուած.
 Նա կը կրկնէ, թուղթի վրայ,
 Ինչ որ ըրաւ տիեզերքին մէջ Աստուած:
 Ոստոստելով կ'իջնեն փոքրիկ հրեշտակներ,
 Ո՛րքան նըկարն է բաղդաւոր քան անձեր,
 Եւ օրինակն ո՛րքան յարգի քան բնագիր.
 Պիտի տեսնեն բիւր երկիր.
 Քաղթէ քաղաք թափառին,
 Պատկերին մէջ երջանկագոյն՝ քան իրին.
 Պալատք իրենց պիտի տըրուին բնակարան,
 Իրենց աչքերը նըկարուած՝ պիտ' տեսնան
 Երջանկագոյն, իրենց վըրան հիացող՝

più fortunati di quelli autentici,
non appassiscono tanto presto.
Lì, le contadine rientrano dai campi,
Le loro labbra dischiuse intonano un canto tacito;
Anche di notte, là sorge un sole,
senza dissolvere la penombra della cascina.
 Tempesta, stelle e acquazzone,
 Ogni forza e bellezza della natura,
 Qui entrano in processione
 Liberamente, basta soltanto
che osservino la regola dell'adorato silenzio.
 E il pittore, la Domenica,
 Insieme alla folla contadina,
da cui l'animo suo è così distaccato e innalzato,
 accorre in chiesa,
 che è adornata da lui stesso
 con il rosso dell'inferno dantesco,
 per pregare con fervore;
 sia poeta, sia poema,
stanno davanti ai quadri da lui dipinti.
 Da dove scendono questi piccoli musicisti
 che con i capelli abbandonati al vento
 si allontanano saltellando?
Dalla cima della collina, dove, davanti al pittore,
 hanno interpretato il ruolo degli angeli.
Dalla cima della collina, dove il pittore assiso,
in un giorno erige le rocce e le roccaforti,
 costituite e costruite nei secoli,
 egli ripete su carta
ciò che Dio fece nell'universo.
 Saltellando scendono i piccoli angioletti,
 ma quanto è più fortunato il dipinto che non le persone!
 e quanto più prezioso il ritratto rispetto all'originale!
 Vedranno innumerevoli paesi,
 viaggeranno di città in città,
 più felici nel quadro che nella realtà.
Verranno dati loro palazzi come abitazione,
i loro occhi dipinti si vedranno fissati con ammirazione
dagli uomini più felici, che vestono abiti luccicanti,

Մ արդիկն՝ որոնք հագուին զգեստներ ոսկեշող·
 Մ ետաքս ըզգեստ ու նուրբ զարդեր, ակունքներ,
 Որոնց լուկ մին՝ իրենց ապրուստ պիտ՝ գրնէր,
 Զոր իրական աչքն արցունքով պիտ՝ տեսնէր·
 Քաղաքներէ ա՛յսպէս կ'անցնի պատկերնին,
 Մ ինչ նըկարիչն, իրիկուան դէմ, ի դաշտին,
 Կը նըշմարէ իր հրեշտակներն, որ բոպիկ,
 Զարդարելով աջովն իրենց խոպոպիկ,
 Զախով բռնած բա՛ մը, թըշուառ, բայց անխռով,
 Կ'անցնին ճամբէն «Պառքայիօլօն» երգելով· –
 Քաղաքներէ ա՛յսպէս կ'անցնի պատկերնին,
 Մ ինչ ըստուերի, մոռացութեան մէջ կ'ապրին՝
 Դիւցազուններն՝ եւ հեղինակ քերթուածին...:

Հ. Կ. Տ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

[Բազմապէս, ԿԴ (1906), ԹԻԼ 12, 572]

Բ.

Նըկարիչին համար՝ աշխարհ
 Է մէջ փռքրիկ այս տնակի·
 Իր երկինքն է. հոն Կոյսին հետ կը բնակի
 Մ անուկն Յիսուս. ըզգեստներու տակ տարբեր՝
 Ի՛ր ընտանեաց անդամներ·
 Աստուածացած տեսիլքին մէջ արհեստին,
 Ո՛վ գերագոյն յաղթանակ հօր մը սրտին,
 Թեւերուն վրայ կանգնած իրեն հանճարոյն՝
 Մ ըտած են գիրկն յաւէժական լոյսերուն·
 Հեռո՛ւ իրմէն, ո՛վ փառք, արեւ ձմերային,
 Հեռո՛ւ իրմէն ովսանաներն ամբոխին·
 Զէ՞ աւելի քաղցր ու ջերմիկ յարկն իրեն՝
 Լուսաւորուած անմեղներու նայուածքէն՝
 Ինչպէս ամրան խորունկ գիշերն աստղերէն·
 Երկինք իրեն տուաւ հանճար·
 Երկիր դրկեց հրեշտակ մըն ալ՝ կաղապա՛ր·
 Բազդէն միակ ընծայ մ՞ուկնի. Մ եծագոյ՛նն·
 Ամբողջ սրտին, ժառանգ մ՞ամբողջ հանճարոյն·

vestiti di seta e ornamenti raffinati, gemme,
di cui una sola varrebbe loro il vitto,
e che l'occhio reale guarderebbe con lacrime.
Così attraversa le città il loro dipinto,
mentre l'artista, al tramonto, nel campo
scorge i suoi angioletti, scalzi,
che raddrizzano con la destra i propri ricci,
e con la sinistra tengono la zappa, miseri eppure imperturbati,
e passano per la strada cantando la "Barcarola".
Così il loro ritratto attraversa le città
mentre gli eroi e l'autore del poema
vivono nell'ombra e nell'oblio...

II

Per l'artista il mondo
è questa piccola casetta.
Suo è il cielo: lì insieme alla Vergine ci abita
Gesù Bambino, sotto altre sembianze,
sono i membri della sua famiglia.
Vengono divinizzati nelle visioni del suo mestiere;
che vittoria sublime per il cuore di un padre!
Innalzati sulle ali del suo ingegno
accedono al grembo della luce perenne.
Lungi da lui o gloria, sole invernale!
Lungi da lui ogni osanna della folla!
Non è forse per lui più dolce e calorosa la sua dimora,
illuminata dagli sguardi innocenti,
come dalle stelle la notte profonda d'estate?
Il cielo gli diede l'ingegno,
la terra gli mandò un angelo come modello;
dal fato ha un unico regalo, il più grande,
un erede del cuore e del genio intero.

Թռչնեկին պէս՝ որ մօր արուեստ ուսանի
 Տընակին մէջ, բըլրան ծայր,
 Կը նրկարէ ժպտին ներքեւ հայրենի:
 Եւ կը տեսնէ ծընողն՝ անձի մը մէջ նոր
 Քաղցր օրէնքի մը հըլու՝
 Հին էութիւնը բոլոր
 Վերադարձած ծաղկելու:
 Երանգապնակն իրեն տըլաւ մի կախարդ.
 Անոր մէջէն հանէ երկինք մաստղազարդ.
 Լեռներ ու դաշտ, լի գետերով, գիւղերով.
 Կովեր, մարդիկ որ կ'աշխատին անխըռով:
 Բնութիւն՝ գաղտնի՝ կը յայտնէ
 Երբոր իր հայրը լըռէ
 Թէ ո՛ր գըծով ժըպիտն անոյշ թարգմանուի
 Փոխադրուած դէմքի վրայէն ի կտաւի.
 Ո՛ր գոյներու պէտք է տօնէ հարսանիք
 Որ դուք, ամպեր, յերկինս չքնաղ ծընանիք.
 Եւ որպէս գի երեկոյեան մի ճաճանչ
 Ծայրը լերան ինկնայ մարմրի հոգետանջ
 Հոգեվարքէ բռնըլած՝
 Ի՛նչ կերպով պէտք է վրձինին տալ հարուած:
 Դալարազարդ կողի վըրան այն բլրին
 Որուն դղեակ մը պսակ տուին դարեր հին
 Մի՛նչդեռ ներկայն տաճար մը՝ որ յողթական
 Կը բարձրանայ հիմերուն վրայ բռնութեան
 Զոհն ըզգետնող վէս առիւծի մը նըման,
 Կը տարածուին գերեզմանները գեղջուկ.
 Խոտն է իրենց զարդարանք.
 Ծաղիկներն են՝ վաղամեռկաց յուշարձանք.
 Գիւղ մեռելոց, նա կը նայի նախանձով
 Ապրողներու գիւղին, դաշտին՝ կեանքի՛ ծով:
 Աստի հարանց ըստուերք սրտով մը թրթռուն
 Կը նային վար կը լըսեն երգ թռռներուն.
 Գիւղի անցեալն, ապագայն,
 Պարտէզ մըն է հանգըստեան.
 Ո՛րքան աշխարհ պիտ' երեւնայ գեղանի
 Երբ այս վայրին նըմանի.
 Հոն կը նընջեն եղբայրաբար ոսոխներ.
 Կռիւ, յոխորտանք երբէք դամբան չեն մտներ...

Come l'uccellino impara l'arte dalla madre,
nella casetta, in cima alla collina,
dipinge sotto il sorriso paterno.
Il genitore vede in una nuova persona,
docile alla giusta legge del tramandare,
ritornare a fiorire
la propria natura invecchiata.
Un mago gli diede la tavolozza,
Dalla quale estrae un cielo stellato,
monti e campi pieni di fiumi, villaggi,
mucche e uomini che lavorano imperturbabili.
La natura di nascosto gli svela,
quando il padre glielo tace,
con quale linea il dolce sorriso si traduca,
riportandolo dal viso sulla tela;
e con quali colori dovrebbe celebrare il connubio,
per cui voi, nubi, nascete incantevoli in cielo;
e come dovrebbe cadere il colpo di pennello
affinché un raggio crepuscolare
cada sulla vetta di una montagna
e si dissolva colto da una lunga agonia.
Sul pendio verdeggianti di quella collina
dove i secoli antichi diedero un castello per corona,
al presente un tempio, vittorioso,
si innalza sui resti della violenza,
come un fiero leone che abbatte la sua preda.
Si estendono i sepolcri dei contadini
che hanno l'erba per ornamento,
e i fiori come monumenti ai morti prematuri.
Il villaggio dei morti guarda con invidia
il villaggio dei vivi e i campi che sono un mare di vita!
Da quassù le ombre degli antenati con cuore palpitante
guardano laggiù e sentono i canti dei nipoti.
Il passato del villaggio e il suo futuro
sembrano un giardino dove riposare.
Quanto bello si farà il mondo
quando assomiglierà a questo luogo!
Lì dormono fraternamente gli avversari,
lite e arroganza non entrano mai nella tomba...

Գէթ մահէն վերջ վայլեն մարդիկ սէր, անդոյր
 Զոր ըղձացին իրենց կեանքին մէջ ի գուր:
 Այստեղ մատուռ մը փոքրիկ –
 Աւանդ նախկին պաշտողներուն Յիսուսի
 Ուր միշտ աղօթք կը լըսուի
 Նոյն եռանդով՝ իբր աննըւաղ արձագանգ, –
 Իբր աղօթող հոգի մ՞, իբրու մի հրեշտակ
 Կապէ երկինք եւ երկիր,
 Կանգնած գրւարթ, սրգակիր՝
 Մ'արմիններուն մէջ եւ հոգւոց բաժնըւած:
 Հոս հաւատքի կը մըմընջէ ձայնն յստակ.
 Հոս ծածանին թաշկինակներ ըսպիտակ
 – Որ արտասուօք էին երբեմըն ցօղուեր –
 Իբրեւ յաւէժ խաղաղութեան դրօշակներ:
 Երբոր նստած այս բըլրակի կողի վրան
 Բնութեան գեղոյն եւ գաղտնիքին մէջ մահուան
 Աչքը հեռուն՝ ուսկից բուրգեր կ'երեւան
 Այն քաղաքին որ իր ծընունդը տեսաւ
 Եւ ունի արդ իր ընտանեացը դամբան,
 Երբ երազկոտ այստեղ նըստած հառաչէ.
 «Քաղաքաց մէջ յաւէժ հանգիստն անգամ չէ
 Այնքան խաղաղ որքան ի վայր գեղջկական
 Կ'ուզեմ ա'յստեղ, այստեղ նընջել յաւիտեան».
 Կամ տան դրացի բլրան վրայ երբ պատանին
 Նըստած դիտէ վերջալոյսի ծիրանին
 Հոգին ծըփայ մէջ գոյներու ովկիանին,
 Եւ հիացման մէջ կը սպառէ շատ ժամեր
 Մ'ոռանալով որ ըսկըսած է գիշեր,
 Մ'ինչեւ գայ մայրն ա'յլ երագոց տալ հրաւէր,
 («Ռինօ, գոչէ, իջի՛ր, խոնաւ, ցուրտ է վեր»)
 Այդ ըզմայլման, հառաչանքի ժամերուն
 Դանդաղ քայլով կը մտնէ հայրն իրեն տուն.
 Եւ կը տեսնէ Ռինոյի մայրը կանգուն
 Նըկարին մօտ՝ որդիէն նոր ըսկըսուած,
 Մ'այրն որ իրեն դարձնելով բիբն հիացած
 «Ո՛հ այս Ռինօն, կը մըմընջէ, այս տըղան,
 Ո՛ւր կայ երկինք, երջանկութիւն մեծ այնչափ
 Որքան տեսնել Անմեղը՝ հիւր, մըտերիմ.
 Տեսնել հանճար, սեղմել կրծքին, անսարսափ,
 Ըսել անոր. Լածծարի՛նօ, որդեակ իմ:

Almeno dopo la morte gli uomini godono l'amore,
il riposo che desiderarono invano nella loro vita.
Qui ecco una piccola cappella –
lascito dei primi adoratori di Gesù,
 dove risuona sempre la preghiera,
con identico fervore, come un'eco inestinguibile, –
come un'anima in preghiera,
 come un angelo che collega il cielo e la terra,
immobile, allegro, e al contempo in lutto,
diviso tra corpi e anime.
Qui sussurra chiara la voce della fede,
qui sventolano fazzoletti bianchi
- bagnati già da lacrime –
come bandiere di pace perenne.
Quando seduto sul pendio di questa collina,
tra la bellezza della natura e il mistero della morte,
fissa l'occhio sull'orizzonte, da dove si scorgono le torri
di quella città che gli diede la nascita,
e ora custodisce la tomba dei suoi cari -
Quando, sognante, qui seduto esclama,
“Nelle città neppure l'eterno riposo è
così sereno quanto in un luogo rurale,
voglio qui, dormire qui in eterno” -
Oppure quando seduto sulla collina vicina
il ragazzo ammira la porpora del tramonto -
il suo animo nuota nei colori dell'oceano,
e trascorre molte ore nell'ammirazione,
dimenticando che la notte è sopraggiunta,
finché la madre arriva a invitarlo per altri sogni,
(“Rino – chiama- scendi, lassù è umido e freddo!”).
In quelle ore di estasi e di sospiro,
Con passi pesanti, suo padre entra in casa,
e vede la madre di Rino in piedi
davanti al quadro da poco iniziato dal figlio.
La madre girando lo sguardo meravigliato al marito:
“Oh! Questo Rino -sussurra- questo ragazzo,
dove si può trovare, o cielo, felicità così grande,
quanto vedere l'Innocente ospite, proprio congiunto,
riconoscerne il genio e poterlo stringere al petto, senza timore,
dicendogli: Lazzarino, figlio mio.

Ա՛հ, իր հոգին, – Բարութի՛ւն –
 Վրտակ մէջ ջինջ մարգագետնի մէջ ժպտուն.
 Նախասահման էակ մէջ նա յուսաշող,
 Իր ճամբուն վրայ՝ չէ՛ բիբըս լոկ հիացող.
 Կը թուի գարնան ճերմակ ծաղկով պճնեալ ծառ.
 Ապագայի գաղտնիքը գինք կը պատէ,
 Կը յառաջէ իբր երեւոյթ մը նրժղեհ
 Իր հանճարի արշալոյսին մէջ պայծառ»:
 Եւ հայրն՝ յոյսէն ներշնչւած մարգարէ,
 Աչքն՝ հորիզոն, գոր ոսկեայ ժպիտ զարդարէ,
 Սեմին առջեւ պատուի անոյշ խոհերէ.
 «Մահն ինձ համար այլ եւս է մերկ սարսափէ:
 Իմ մըտածոմ պիտ՝ չեղծանէ, թօթափէ,
 Ահա էակ մ՞ուր պիտի սիրտըս տեւէ,
 Ահա ժառանգն՝ ուր պիտ՝ գտնեմ կեանք մը վեհ:
 Անապատ մէջր, գիշեր, դամբան տխրալիր,
 Աշխարհը հին ուր դուն, Ռինօ, դեռ չկայիր:
 Կեանքիս շաւիղ կը թուի մտքիս տխրունակ.
 Կը նկարէի՛, կ'աղօթէի միայնակ:
 Ես աւարտած տագնապներու այն շրջան
 Ուր ծընողներ, որդւոց համար, կ'ծերանան
 Անգէտ թէ ի՛նչ հունձք առնուն պիտ՝ սերմերէն,
 Թէ պիտ՝ արդեօք ի ծերութեան ձըմերե՞ն
 Անոնց սիրոյն կըլիմային տակ ջերմոտ,
 Ըզրօսներով սըրտի անոյշ կրակին մօտ,
 Եւ մարտիրոս՝ պիտի գտնա՞ն պըսակնին,
 Եղանակին մէջ կը մտնեմ գուարթագին,
 Եւ հորիզոնն ոտքիս ներքեւ վեհօրէն
 Փախուստ կու տայ բլուրներէն:
 Ուխտատեղի չըլլա՞յ պիտ՝ յարկըս խոնարհ
 Եւ այն քաղաք՝ ուր ճիորճոնէն՝ դո՛ւն ծընար.
 Ո՛վ քաղցրադէմ Կարելի,
 Որ չի՛ մերժեր, չի՛ հաստատեր, այլ միայն,
 Կանգնած, լըռիկ, կը ժպտի:
 Ո՛րքան իմ մահս պիտի լինի ըսփոփուած
 Բարեկամներ երբոր ցաւովըդ տրտմած,
 Պիտի պատեն մահիճն, որուն վրան հակի՛
 Դէմքըդ տըխուր, ողբալով վերջն իմ՝ կեանքի:
 Այլ չեմ ուզեր տեսնել այդ օր, այդ վայրկեան,

Ah! la sua anima, tutta Bontà,
è un ruscello candido in un prato giocondo,
è un essere predestinato, luminoso.
Il mio occhio non si rallegra solo per il suo percorso,
sembra un albero primaverile decorato con fiori bianchi.
Lo avvolge il segreto del suo futuro,
avanza come un fenomeno alieno
nell'alba fulgida del suo genio".
Il padre, profeta ispirato dalla speranza,
con l'occhio, orizzonte adorno di un sorriso aureo,
sulla soglia si immerge in dolci pensieri:
"Per me la morte è denudata dal terrore,
il mio pensiero non appassirà, non perirà,
ecco un essere dove il mio cuore perdurerà,
ecco l'erede, in cui troverò una vita sublime.
Era un deserto, una notte, una tomba infelice,
il mondo di prima dove tu, Rino, non c'eri ancora.
Il sentiero della mia vita si affaccia alla mia mente triste:
dipingevo, pregavo solitario.
Finito quel periodo di turbamenti,
in cui i genitori invecchiano per i figli,
ignari della raccolta che faranno dai semi:
se forse nella vecchiaia sverneranno
nel clima caloroso del loro amore,
passeggiando presso il dolce focolare del cuore,
e da martiri, riceveranno forse le loro corone.
Entro nel lieto canto
e l'orizzonte da sotto i miei piedi
fugge con eleganza dalle colline.
La mia umile dimora non diverrà santuario?
E quel paese dove facesti nascere Giorgione,
 Oh bella Fata,
che non rifiuta né conferma, ma solo
 sorride, silenziosa.
Quanto sarò sollevato per la mia morte,
quando gli amici, rattristati della tua sofferenza,
circonderanno il giaciglio, sul quale si china
il tuo volto triste, compiangendo la fine della mia vita.
Però non voglio vedere quel giorno, quell'attimo,

Դեռ չըտեսած, որդեակըդ իմ սիրական,
 Երջանկութիւնդ՝ ազնւութեանդ չափ եղած,
 Եւ անունդ ալ՝ հանճարիդ.
 Տեսնեմ ըզքեզ գնահատուած՝
 Իմ թանկագին մարգարիտ.

Զի վաղահաս թէ ծերութեամբ անհամբոյր
 Յանկարծ դամբան ես իջնամ,
 Սրտիդ համար, որուն գաղտնիք կը ճանչնամ,
 Պիտի ըլլայ փառքը այլ եւս անհրապոյր.
 Զի չունենաս պիտ' այլ եւս հայր մ'ալեգարդ,
 Որուն քու փառքն ըլլայ սփոփանք մը զըլարթ.
 Որուն, իրկուն, երբ քաղաքէն իջնես ցած,
 Ականջներուն իր խուլցած՝

Կրկնես՝ ձայնիդ բարձրացնելով աստիճան՝
 Յաջողութեանց լուրերդ ուրախ, անվախճան.
 Եւ նշմարես որ իր ալեաց մէջ շողայ
 Յանկարծական տըխրագըլարթ մի ժրպիտ,
 Ինչպէս նըշոյլ մ'եւ կամ ծաղիկ՝ ձեան վրայ»:

Արթընցի'ր օն, ո՛վ թըշուառ սիրտ հայրական.
 Կ'երգէ ահա դողդոջ զանգակն առտըւան.
 Օ'ն արթընցիր երագներէդ անուշակ.
 Յաւերժութեան առտո՛ւն կ'երգեն արդ զանգակք...

Սիրտն ամենուն, մետաղին մէջ կը դողդղայ.
 Ռինօն մեռած է, ո՛հ, Ռինօն ալ չըկայ:
 Ի զուր կարծես արդարութեան իրաւունք՝
 Վայլել ջանքիդ հունձքը, պըտուղն եւ արդիւնք.
 Աղաչանքներդ եւ այդ ցաւերըդ անչափ
 Փոքրիկ իր մ'ալ չեն ըներ ո՛հ գինաթափ.
 Կար երագուած աշխարհ մ'անոր կուրծքին տակ,
 Զերմի կըրակ - թերեւս երկնից մի փափաք -
 Սակաւ օրուան մէջ զայն մոխրի պիտ' փոխէ՛.
 Քե՛զ կը դառնայ հին երկիր զուրկ Ռինոյէ...

Ի յուր զանգին ելած կանայք սեմին վրայ,
 Սառող արեամբ կ'ըսեն. Ռինօ'ն ալ չըկայ:
 Շրթունքներէ շրթունք ահա կը չըջին
 Իր հառաչանքը վերջին.

«Զեմ արտասուեր վաղամեռիկ իմին մահ,
 Այլ իմին հայրս՝ որ ինձ համար պիտի լայ».
 Ո՛ւր, թշուառ ծնող, ո՛ւր կ'ընթանաս դաշտերէդ.
 Յաւով յիմար՝ փախչի՞լ փորձես ինքիրմէդ,

prima ancor di vedere, figlio mio diletto,
la tua felicità realizzata quanto la tua gentilezza,
e il tuo nome, quanto il tuo genio;
vederti apprezzato,
perla mia preziosa.

Poiché se prematuro, o in vecchiaia crudele,
scendessi d'improvviso nella tomba,
per il tuo cuore, di cui conosco i misteri,
ormai la gloria diverrà senza fascino,
poiché non avrai più un padre canuto,
per il quale la tua gloria sia di sollievo gioioso,
a cui, la sera, quando rientrerai dalla città,
ripeta alle sue orecchie insordite
le notizie liete dei tuoi successi infiniti,
e ti accorga che tra la sua canizie risplenda
un improvviso sorriso triste e gioioso,
come un raggio oppure un fiore sulla neve".
Su, svegliati, o cuore paterno sventurato,
Ecco canta tremolante la campana mattutina,
Su, svegliati dai tuoi sogni deliziosi,
ora, le campane cantano il mattino dell'eternità...
Il cuore di tutti trema nel metallo,
Rino è morto, oh, Rino non c'è più.
Invano credi che sia un diritto di giustizia
godere la mietitura, il frutto e il risultato dei tuoi sforzi.
Le tue suppliche e i dolori immensi,
oh, non servono a nulla, neanche un po'!
Sotto il suo petto giaceva un mondo di sogno,
fuoco fervente – forse un desiderio dal cielo –
in pochi giorni lo trasformerà in cenere;
a te farà ritorno il mondo di prima, privo di Rino...
Al suono della campana le donne uscite sulla soglia
con il sangue che gli si gela, dicono: Rino non c'è più.

Di bocca in bocca gira il suo ultimo gemito:
"Non piango la mia morte prematura,
ma mio padre che piangerà per me".
Dove, genitore infelice, dove corri per i campi,
folle dal dolore, cerchi di scappare da te stesso?

Կամ յուսահատ կանչե՞ս մարդիկ օգնութեան.
 Այլ տես ահա. գիւղացիները կ'երթան
 Իմանալով՝ թէ Մահուա՛ն դէմ կ'ուզուի ան.
 Կամ Ռինոյէ գուրկ՝ երկրի ե՞զրը փնտռես,
 Ունայնին մէջ գըլորելու գահավէժ.
 Դարձի՛ր, դարձիր դէպ ի ողջոյնը վերջին,
 Յուղարկման մէջ, որուն ամէնք մասնակցին,
 Թող չըպակսի հայր մը, չպակսի՛ մի նկարիչ: ...
 Դատարկ է գիւղ. ժողովուրդն է ճամբուն վրայ
 Ուստի նկարիչ դէպ ի երկինք բարձրանայ.
 Դրօշի մը նման կ'երթայ անունն առջեւէն.
 Վառ պըսակներ դազաղն ողջոյն կը ծածկեն.
 Մեծ յաղթանակ, որուն է Մահն ալ ներկայ.
 Սիրտ ամբոխին զանգակաց մէջ դեռ կու լայ.
 Պըսակաց մէջ ժպտի պատկեր Ռինոյի.
 Պատկերն իրմէ՛ նկարուած. իրեն կը նայի
 Կը խօսակցի հոն ժողովուրդն՝ անբարբառ.
 Ա՛յնտեղ է իր շընորհք, այնտեղ իր հանճար.
 Հոն իր անցեալն որ ներկային կ'ընկերէ.
 Հոն է Ռինօն ինչպէս որ էր, ինչպէս է.
 Դեռ աչքերուն մէջ կան շողերն իր յոյսին.
 Շողեր որոնք դազաղին վրայ կը մեռնին.
 Դրախտը հեռուէն հոն կը նայի՝ մահացուաց.
 Դրախտ երազուած երբեմն եւ արդ տեսնւած.
 Այդ նայուածքներն ինչ տանջանք են մօր սրտին.
 Ապագային դեռ եւս անգէտ՝ կը ժպտին.
 Եւ զարմացած՝ կարծես պատճառ կը հարցնեն
 Նորատեսիլ այդ սուգին:
 Ո՛հ, այդ ծաղկունք պէտք է ճակտին իւր պըսակ
 Յօրինէին, ո՛չ դազաղի մ՞տխրունակ.
 Թէ արթըննար ըսպէ մը միայն՝ ո՛հ ո՛րքան
 Պիտ՝ հաճելի թուէր իրեն այս տեսարան.
 Ցած նայուածքներ, դէմքերը տխուր, վայրահակ,
 Այդ՝ ալեաց պէս՝ քալող գլուխները ճերմակ,
 Այդ պառաւներ որ քըղանցքով գոգնոցին
 Մըրմընջելով կը սրբեն այդ արցունքնին
 Հոգւոյն չաւղով վեր ուղղելով հառաչանք,
 Արդարութեան դէմ կոչելով իրենց կեանք,
 Եւ նոր յանցանք այս նոր դարու, նոր երկրին,
 Դամբան տանիլ մատաղհասակն ու բարին:

Oppure disperato chiami la gente in aiuto?
Ma, guarda! I contadini si allontanano
sapendo che di fronte alla Morte vieni chiamato.
Oppure privo di Rino vai in cerca dei confini della terra,
per precipitarti rotolando nel nulla.
Ritorna, ritorna per il saluto ultimo,
ai funerali, a cui partecipano tutti,
non venga meno un padre, non un pittore...
Il villaggio è vuoto, la gente è in strada,
da cui il pittore sale in cielo.
Come una bandiera il suo nome è portato davanti,
vivaci corone coprono per intero la bara,
grande vittoria, a cui è presente anche la Morte,
il cuore della folla piange ancora nelle campane.
Tra le corone sorride il ritratto di Rino,
ritratto da lui dipinto; a lui guarda
e con lui parla il popolo, tutto zitto.
Lì è presente la sua grazia, il suo genio,
lì il suo passato che accompagna il presente,
lì c'è Rino come era, come è.
Nei suoi occhi si vedono ancora raggi di speranza,
raggi che muoiono sulla bara.
Il paradiso da lontano getta uno sguardo sui mortali,
Il paradiso sognato una volta, ora è presente.
Quegli sguardi, quanta sofferenza per il cuore di mamma,
ancora ignari del futuro, sorridono,
e meravigliati, sembra chiedano la ragione
di questo lutto inconsueto.
Oh, quei fiori dovrebbero formare una corona
al suo capo, non al triste feretro.
Forse se solo per un attimo si svegliasse, quanto
gradevole gli sembrerebbe questa scena.
Sguardi abbassati, visi tristi, chini,
quei capi bianchi che camminano come ondeggianti,
quelle vecchiette che con il lembo del grembiule,
mormorando, asciugano ora le loro lacrime,
indirizzando in alto per le vie dell'anima lamenti,
dichiarando l'ingiustizia del loro vivere,
e per questo secolo nuovo, alla nuova terra, un nuovo delitto:
il portare alla tomba un giovane buono e di fresca età.

Կոյսերն որոնք յոյսի դազազ կը դիտեն,
 Արեւելքի ծերութիւններն որ հովտէն
 Հէգ նշուլի մը թառամիլ կը դիտեն:
 Այլ միջոցին մէջէն կ'անցնի արդ Ռինօն,
 Եւ թերեւս արդ շրջագիծով գմայլած հոն՝
 Հրեշտակային դէմքերուն,
 Գատարկութեան մէջէն ի գո՛ւր իր մատներ
 Կը կարկառէ դէպ ի սիրած իւր վրոճին:
 Կը հետեւի ամբօխն իրեն դազազին,
 Անգէտ թէ ո՛վ է աւելի՛ նիւթ ցաւին.
 Հա՞յրն անարժան վիշտերու
 Թէ որդին ա՛յնքան արժանի ապրելու:
 Հեռի՛ քաղքէն, կողին վրայ սոյն բլրան
 Անծանօթին մէջ այս գեղջուկ շիրմատան
 Կը փափագէր ննջել իր մահ՛ը՝ Ռինօն.
 Նընջէ՛ այդտեղ. պիտի կրնաս գիշեր հոն
 Կարօտանքի վայրկեաններուդ լուսնին տակ
 Տեսնել բուրգերն ու պարիսպներն, աշտարակք
 Այն քաղաքին որ վայր եղած քու ծննդեան
 Պահէ իր ծոց՝ քու սիրեւեացրդ դամբան:
 Գիշեր է արդ. հողմը, մրմուռնջ մեռելոց
 Կը շըշընջէ խոտերուն մէջ իրեն կոծ.
 Լուսին դաշտին մէջ կը յայտնէ բիւր գիւղեր.
 Զայն մը տըխուր կը բարձրանայ դէպ ի վեր.
 Ռինոյի մայրը, նկարներու Կոյսն է ան.
 Կը նայի վեր դէպ ի տըխուր Գողգոթան.
 «Ի՛ջիր, Ռինօ, ո՛րքան խոնաւ, ցուրտ է վեր».
 Ռինօ սակայն ալ չի՛ լրսեր իր հրաւէր.
 Զի՛ ճանաչեր ձայնն անոր,
 Զի՛ հնազանդիր, առջի անգամ, իրեն մօր:
 Արհեստագէտ սիրտ մէ՛ որ քեզ, ո՛վ բնութիւն
 Կը յանձնըւի. ո՛հ, չե՞ս զգար ... անկից դուն
 Գեղեցկագոյն ձեւերէդ մին յօրինէ.
 Գոյներ շինէ, ամպին մէջ գինք գետեղէ.
 Եւ թող ձուլուին պաշտողը հետ պաշտուածին.
 Իտէալին հետ՝ էութիւնն իր անձին.
 Ուրիշներուն ինքն իտէալը դառնայ.
 Թող մարմինն ալ գերդ հոգի
 Երկնքին մէջ բընակի,
 Եւ մի՛ կրկներ իր պատմութիւն տխրական
 Տալով իրեն ձեւ ծաղկան:

Vergini che guardano alla bara della speranza,
anziani dell'oriente che dalla valle
guardano l'appassire di un raggio sfortunato!
Però, ora Rino attraversa lo spazio,
e forse, lì, ora meravigliato dai tratti dei visi angelici,
 invano allunga nel vuoto le dita
verso il suo pennello preferito.
La folla segue il suo feretro,
Ignara di cosa sia più forte: la materia del dolore,
il padre che non è meritevole di soffrire,
o il figlio così meritevole di vivere!
Lontano dalla città, sul pendio di questa collina,
nell'oscurità di questo cimitero villano,
voleva dormire la sua morte, Rino.
Dormi lì. Potrai scorgere di notte lì
nei momenti di nostalgia, sotto la luna,
le torri e la cinta, le torrette della città
che fu luogo della tua nascita e
custodisce nel grembo le tombe dei tuoi cari.
Ora è notte; il vento, mormorio dei morti,
sussurra tra le erbe il suo lamento.
La luna svela mille villaggi nei campi,
una voce triste s'innalza verso l'alto;
la madre di Rino, è lei la Vergine dei dipinti;
guarda in alto verso il triste Golgota.
"Scendi, Rino, quanto umido, freddo è lassù".
Però Rino non sente più il suo invito.
 Non riconosce la sua voce,
non obbedisce, per la prima volta, alla sua mamma.
È un cuore di artista che ti viene consegnato, o natura,
oh! non senti... forgiane
una delle più belle figure.
Fabbrica dei colori, colloca nelle nuvole,
e vengano fusi l'adoratore con l'adorato,
con l'ideale l'essenza della sua persona.
Per altri lui diventi l'ideale,
 e che il corpo come l'anima,
 abitino nel cielo,
e non ripetere la sua triste storia,
dandogli la forma di fiore.

Իմ ցաւիս մէջ, դուն ո՛վ Ռինօ, կը տեսնամ,
Անհատ մը չես, այլ մարդկութեան մը համայն
Խորհրդանիշն իրական.
Անոնց որ ծնան հանճար, մեռան ծաղկհասակ,
Որոնց եղաւ յո՛յս միայն փառքն ու պըսակ.
Ամէն երկրէ, ամէն ազգէ հոս եկած՝
Տե՛ս հորիզոնն ի՛նչ բազմութեամբ է խռնած.
Ըստուերդ, Ռինօ, գանոնք ի վեր կը բերէ.
Ո՛հ ձայնն անոնց մելամաղձիկ եղերդ մ՞է
Որ տխրութեամբ անոյ՜ջ՝ եթեր կը լեցնէ:
Տարրը փոքրիկ որ այնքանեաց եղաւ մահ
Թէ հանդիպէր Շէյքսպիրի՝ ճամբուն վրայ,
Երկիրն իրեն շաւղէն քալէր պիտ՝ հրպարտ
Իր խեղճութեան մէջ ինքնագոհ եւ զըլարթ,
Սերլնդոց պէս՝ որ նախ քան զինք ապրեցան:
Եւ եթէ ջերմն որով յոյսերդ այրեցան
Պատանեկիկ Ռաֆայէլին դէմ զինուէր,
Երգ մը նուիրուած իր յոյսերուն՝ պիտի թուէր
Ապրողներուն համար զըլարթ եւ անգուլթ՝
Ցաւ ծաղրական, անօգուտ:

Դուն կը ննջես աշտարակի մը մօտ հին
Որ խրոխտ ռազմեր՝ մեռեալներու աշխարհին
Մահուան երկար գիշերուան մէջ կը պատմէ.
Երբ գայ գարուն երգով բոյրով՝ որ քեզմէ
Պիտի չգտնեն այսուհետեւ հիացում,
Հոն լուսնին տակ մահու գաղտնիք տխրալի
Քու ծրնողներդ պիտի խորհին երագուն,
Գերեզմանին մօտ փառապանծ Անցեալի՝
Եւ դամբանին Ապագայի՝ մը փայլուն:

Հ. Կ. Տ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

[Բազմապէս, ԿԵ (1907), քիւ 4, 155-157]

Nel mio dolore, tu, o Rino, vedo che
tu non sei un individuo, ma dell'intera umanità
un simbolo reale.

A quelli che nacquero geni, morirono nel fiore dell'età,
a loro la gloria e la corona furono solo una speranza,
di tutti i paesi, di tutte le nazioni, radunati qui,
guarda l'orizzonte, quanta gente è ammassata!
La tua ombra, Rino, li fa venire avanti,
Oh! la loro voce è una elegia malinconica
che colma lo spazio con una tristezza soave.
Se il piccolo elemento che fu causa di morte per tanti,
avesse incontrato Shakespeare per strada,
la terra avrebbe camminato orgogliosa sulla propria via,
soddisfatta di sé e gioiosa nella sua miseria,
come le generazioni che erano vissute prima di lui.
E se il fuoco con cui si bruciarono le tue speranze
fosse insorto contro il ragazzino Raffaele,
un canto dedicato alle sue speranze sembrerebbe
per i sopravvissuti allegri e spietati,
un dolore ridicolo, inutile.

Tu dormi presso una torre antica,
che racconta guerre feroci al mondo dei defunti
nella lunga notte della morte.
E quando arriverà la primavera con canti e profumi,
ormai non riceverà da te ammirazione,
qui, sotto la luna dei misteri cupi della morte
mediteranno i tuoi genitori sognanti,
vicino al sepolcro del Passato glorioso,
e alla tomba di un Futuro splendido.

P. SEROP JAMOURLIAN – ELEONORA MENEGHINI

Sommario

“IL PICCOLO PITTORE” LA POESIA DI P. GARABED DER SAHAGHIAN DEDICATO A NOÈ BORDIGNON

P. SEROP JAMOURLIAN – ELEONORA MENECHINI

Nel 1906 al famoso pittore veneto Noè Bordignon, amico della comunità mechtarista, veniva a mancare il figlio diciassettenne, Lazzarino Bordignon. In quell'occasione P. Garabed Der Sahaghian, redattore di Bazmavep, dedicò una poesia al pittore, pubblicandola in due parti, nel fascicolo di dicembre del 1906 e in quello di marzo del 1907.

La traduzione italiana è stata eseguita in collaborazione tra P. Serafino Jamourlian ed Eleonora Meneghini. Un vivo ringraziamento per la correzione a Luciana Di Marco e ad Alberto Peratoner.